

Олена Анатоліївна **ПЕТРИК**

д.е.н., професор, зав. кафедри, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1881-9412>

e-mail: auditlena@ukr.net

Оксана Олександрівна **ПАРФЕНЕНКО**

студентка, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6823-3067>

e-mail: okspar21@gmail.com

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТУ SAF-T UA ЯК ІНСТРУМЕНТУ ОБМІНУ БУХГАЛТЕРСЬКОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ТА АУДИТОРАМИ

Статтю присвячено дослідженню питань сутності та шляхів імплементації в Україні стандарту SAF-T UA з метою забезпечення інтеграції у європейський простір та забезпечення відповідності Міжнародним стандартам фінансової звітності, Директивам ЄС. Розкрито структуру стандарту, проведено аналіз стану та процесів запровадження стандарту SAF-T на території держав ЄС. Запропоновано алгоритм дій стосовно реалізації стандарту SAF-T UA суб'єктами господарювання в Україні, застосування у процесі аудиту.

Ключові слова: електронна звітність, цифрові технології, SAF-T UA, формат електронної звітності

ВСТУП

Зростаюча кількість бізнес-процесів, які переходять до електронного формату, вимагає посиленої уваги структури, змісту та надійності системи електронної звітності. Реалізація стандарту SAF-T UA може значно полегшити процес збору, оброблення та обміну фінансовою інформацією між підприємствами та контролюючими органами, сприяючи покращенню фінансової прозорості, підвищенню ефективності податкового адміністрування та боротьбі з корупцією. Окрім того, впровадження стандарту SAF-T UA має велике значення для підготовки України до інтеграції у європейський господарський простір та забезпечення відповідності Міжнародним стандартам фінансової звітності, Директивам ЄС. Враховуючи жорстку конкуренцію на світових ринках, впровадження ефективної системи електронної звітності стає стратегічно важливим завданням для підприємств у всіх галузях економіки.

МЕТА роботи полягає у визначенні ключових аспектів імплементації стандарту SAF-T UA в Україні, можливостей застосування у процесі аудиту.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною основою проведеного дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів. Застосована інформаційна база включає нормативно-правові акти, стандарти, статистичні та звітні дані, Інтернет-ресурси. Застосовано загальнонаукові та специфічні методи: зокрема, метод кейс-стаді – для дослідження конкретних випадків впровадження стандарту SAF-T у деяких європейських країнах для виявлення успішних практик, викликів та можливостей.

РЕЗУЛЬТАТИ

Вступ України до ЄС передбачає виконання низки умов і вимог, серед яких стандартизація фінансової звітності та уніфіковані процедури обміну інформацією з податковими органами. SAF-T (Standard Audit File for Taxation) може стати одним з інструментів, які сприятимуть Україні досягнення відповідності стандартам

ЄС та підтримці інтеграційних процесів.

SAF-T, що розшифровується як «Standard Audit File for Tax», – це міжнародний стандарт електронного обміну достовірними бухгалтерськими даними від компаній до податкового органу або зовнішнього аудитора. Мета системи SAF-T – полегшити та спростити процес проведення податкових перевірок податковими органами та зменшити адміністративне навантаження на бізнес [1]. Україна має адаптувати свої фінансові та податкові системи до стандартів ЄС. SAF-T є одним із стандартів електронної звітності, який вже застосовується в країнах ЄС для обміну інформацією з податковими органами, аудиторами.

Структура стандарту SAF-T зазвичай включає такі компоненти:

1. *Дані Головної книги:* інформація, пов'язана з рахунками Головної книги, включаючи залишки на рахунках, операції та інші фінансові дані, необхідні для цілей податкової звітності.

2. *Продажі та закупівлі:* детальна інформація про операції купівлі-продажу, включаючи рахунки-фактури, квитанції, кредитні ноти та інші відповідні документи.

3. *Інформація про ПДВ:* записи про податок на додану вартість (ПДВ), включаючи ставки ПДВ, оподатковувані поставки, вхідні та вихідні суми ПДВ та інші дані, пов'язані з ПДВ.

4. *Дебіторська та кредиторська заборгованість:* інформація про дебіторську заборгованість (гроші, які заборгували клієнти) та кредиторську заборгованість (гроші, які заборгували постачальники), включаючи непогашені рахунки-фактури, платежі та кредити.

5. *Дані про запаси:* детальна інформація про товарні позиції, кількість, вартість та рух запасів, яка може бути важливою для податкових розрахунків та управління запасами.

6. *Банківські операції:* записи про банківські операції, включаючи депозити, зняття коштів, перекази та інші фінансові операції, що впливають на бізнес-рахунки.

7. *Дані про працівників:* інформація про заробітну плату працівників, виплати, пільги та відрахування, яка

може знадобитися для цілей податкової звітності з податку на заробітну плату.

8. *Інша відповідна інформація*: будь-які додаткові дані, що вимагаються податковими органами або мають відношення до дотримання податкового законодавства, такі як основні засоби, амортизація, нарахування та передоплати [2].

Деякі країни прийняли або адаптували стандарт SAF-T як частину свого податкового законодавства (наприклад, Угорщина, Литва, Норвегія, Португалія, Румунія), вимагаючи від компаній генерувати та надавати дані в цьому форматі на запит податкових органів. Кожна країна може мати власні специфічні вимоги або варіації файлу SAF-T, засновані на рекомендаціях ОЕСР.

За результатами аналізу стану та процесу імплементації стандарту SAF-T на території держав ЄС на підставі інформаційних джерел [3, 4] нами зроблено певні висновки та узагальнення щодо зарубіжного досвіду.

Угорщина розпочала свій шлях до SAF-T наприкінці 2019 р., коли місцеві податкові органи (NAV) опублікували пропозицію про запровадження структури SAF-T. Спочатку запровадження SAF-T було заплановано на 2021 р., але його відклали через пандемію COVID-19. Нині Угорщина вимагає, щоб компанії стали готовими для відправлення файлів SAF-T за вимогою податкового органу. Ця інформація повинна включати: дані загального обліку, перелік клієнтів, постачальників та інформацію про сплату ПДВ, дебіторську й кредиторську заборгованість.

Усі компанії, які є платниками ПДВ в Литві, зобов'язані створювати, відправляти та аналізувати податкову та облікову інформацію у форматі SAF-T. Будучи країною-членом ЄС, Литва застосовує систему ПДВ, яка є фундаментальним компонентом її економічної структури. Станом на 2024 р. стандартна ставка ПДВ у Литві становить 21%. Крім того, в Литві діють три знижені ставки ПДВ: 9%, 5% і 0%, які застосовуються до певних товарів і послуг.

Португалія впровадила систему SAF-T у 2008 р. Адаптація розпочалася у 2013 р. зі зміною законодавства для компаній стосовно міграції до електронної системи SAF-T-PT. Нова адаптація у 2018 р. зобов'язує компанії включати до нового облікового файлу SAF-T такі контрольні поля: списки товарів, клієнтів та постачальників; ставки ПДВ, облікові операції та план рахунків.

Польща застосовує систему SAF-T JPK_VAT для електронних повернень ПДВ, яка є обов'язковою як для польських компаній, так і для компаній, що діють комерційно в країні. Цей електронний файл складається з двох частин. З одного боку, він повинен містити поля для включення податкових записів (інформація про покупки та продажі), а з іншого – поля з податковими даними для податкового повернення компаній і платників податків.

Норвегія вимагає, щоб компанії з оборотом понад 500 000 євро надсилали облікові дані у форматі SAF-T. Інформація надсилається на портал уряду Altinn у форматі SAF-T Financial.

Національне агентство з податків Румунії (ANAF) вимагає надавати податкову та облікову інформацію через систему SAF-T D406 Standard Tax Control File, вбудовану у PDF. Це обов'язково для великих платників податків з січня 2022 р.; в 2023 р. для середніх

компаній та в 2025 р. для малих компаній.

Австрія впровадила свою версію SAF-T у 2009 р. Це аналіз на рівні транзакцій (XML Schema Definition (XSD)) бухгалтерських і податкових даних за стандартною схемою, що дає змогу легко та ефективно передавати дані до податкових органів. Нині австрійський SAF-T вимагається податковими органами лише за запитом зазвичай перед перевіркою ПДВ Федеральним міністерством фінансів Австрії. Нову версію Стандартного аудиторського файлу ОЕСР (SAF-T) повторно запроваджено з планом впровадження з березня 2024 року [3, 4].

Загалом стандарт SAF-T забезпечує структуровану основу для організації та обміну обліковими даними, сприяючи підвищенню ефективності, прозорості та дотриманню вимог податкового законодавства у процесах податкової звітності. Його стандартизований формат полегшує безперешкодну комунікацію між бізнесом і податковими органами, що в кінцевому підсумку сприяє покращенню податкового адміністрування та управління.

Потребує вирішення питання імплементації SAF-T UA в Україні для здійснення електронного аудиту звітності. 30 листопада 2020 р. Міністерство фінансів України оприлюднило концепцію впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків. Згідно з цією концепцією, передбачалося поетапне впровадження обов'язку подачі стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) таким способом:

- з 01 січня 2023 р. великі платники податків зобов'язані були подавати файл на запит податкового органу під час проведення перевірки.

- з 01 січня 2025 р. великі платники податків мали обов'язок подавати файл без будь-якого запиту.

- з 01 січня 2027 р. обов'язок подачі файлу розширювався на всіх платників ПДВ [5].

Важливо зазначити, що підприємства повинні подати звітність за даним стандартом протягом двох днів з моменту отримання запиту з державного органу.

Нормативним підґрунтям для імплементації SAF-T UA є такі законодавчі акти: Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг»; Наказ Міністерства фінансів України №1393 «Про затвердження порядку надання документів великого платника податків в електронній формі»; Наказ Міністерства фінансів України №561 «Про зміни щодо Е-аудиту до №1393»; Концепція Міністерства фінансів України стосовно впровадження електронного аудиту (для великих платників податків); Guidance ОЕСР Керівництво та схема файлу SAF-T UA (версія 2.0); Наказ Міністерства доходів і зборів України № 729 «Про затвердження Формату (стандарту) електронного документа звітності суб'єкта господарювання»; Податковий кодекс України (п. 85.2).

Попри спільні характеристики файлів SAF-T UA та SAF-T, є й відмінності між ними.

Особливості, які роблять SAF-T версії 2.0, затвердженої ОЕСР, відмінними від формату SAF-T UA, розробленого для України [1], містять: додано нові національні елементи (зазначені в файлі літерою У); змінено обов'язковість заповнення деяких елементів (зазначено в файлі літерою З); виключено із застосування у національній схемі деякі необов'язкові елементи (зазначені у файлі літерою Н).

Дані, які передаються українською версією файлу

містять: Головну книгу; Обсяги продажів; Обсяги закупівель; Податкові різниці; Дані про платежі; Рух основних засобів та запасів.

Інформаційні дані, які надаються до контролюючого органу з розділів «Бухгалтерські операції» або «Інформація про документальне забезпечення даних бухгалтерського обліку», буде включено у складові файли SAF-T UA відповідно до специфікацій цих розділів. Це можуть бути:

- Облікова політика (AccountingPolicies);
- Довідники операцій (TransactionFeatures);
- Сальдові відомості (GeneralLedgerAccounts);
- Таксономії (Taxonomies);
- Клієнти (Customers);
- Постачальники (Suppliers);
- Таблиця податків (TaxTable);
- Таблиця одиниць виміру (UOMTable);
- Таблиця аналітичних рахунків (AnalysysTypeTable);
- Таблиця типів руху (MovementTypeTable);
- Номенклатура запасів/продукції (Products);
- Запаси (PhysicalStock);
- Власники (Owners);
- Необоротні активи (Assets);
- Податкові різниці (TaxDifferences) [1].

Імплементация стандарту SAF-T UA в Україні передбачає застосування цього електронного формату для здійснення електронного аудиту звітності. SAF-T UA, або Standard Audit File for Taxation in Ukraine, є стандартом електронного файлу, який містить інформацію про фінансові операції та податкові зобов'язання платника податків. Його впровадження в Україні дає змогу забезпечити ефективний електронний обмін інформацією між платниками податків і податковими органами.

Здійснення електронного аудиту звітності за допомогою SAF-T UA дає змогу аудиторам та податковим органам отримати доступ до стандартизованої електронної звітності, що спрощує процес аудиту та забезпечує більш точний та швидкий аналіз фінансової інформації. Крім того, це сприяє зменшенню адміністративних витрат для платників податків та покращує якість податкового нагляду і контролю з боку податкових органів.

Відтак, імплементация SAF-T UA в Україні є важливим кроком у напрямі модернізації податкової системи та покращення ефективності аудиту звітності. Дослідимо технологічні етапи, програмне забезпечення та процедури реалізації стандарту SAF-T UA суб'єктами господарювання й їх взаємодії органами ДПС.

Впровадження стандарту SAF-T UA (Standard Audit File for Taxation in Ukraine) вимагає від підприємств дотримання певних технологічних етапів, застосування відповідного програмного забезпечення та виконання конкретних процедур. До основних підготовчих заходів можна віднести аналіз облікової політики та її вдосконалення, оцінювання податкових ризиків підприємства та визначення заходів для їх зменшення, визначення і встановлення чи адаптація необхідного програмного забезпечення для подання SAF-T UA, налагодження комунікації бухгалтерської служби та ІТ-провайдера, вибір обов'язкових та інших даних для формування SAF-T UA, створення архівів SAF-T UA за період перевірки ДПС та перевірка сформованих файлів SAF-T UA. Підприємства можуть самостійно реалізовувати процес за-

проведення цього стандарту підготовки звітних даних, або звернутись за допомогою до консалтингових чи аудиторських фірм.

Загалом можна розглянути приблизний алгоритм кроків імплементации стандарту підприємствами.

1. *Аналіз потреб.* Перед впровадженням стандарту SAF-T UA підприємство повинно провести аналіз своїх потреб відповідно до вимог цього стандарту. Треба визначити, які конкретні дані необхідно буде включити в SAF-T файл, зокрема стосовно загального обліку, інформації про клієнтів та постачальників, операцій з ПДВ та інших фінансових даних. Після цього варто провести аудит наявної системи обліку та програмного забезпечення, щоб визначити їхню здатність до генерування SAF-T файлів. Цей аудит допоможе з'ясувати, чи потрібно буде вносити зміни в поточні системи підприємства чи ж впроваджувати нове програмне забезпечення, аби забезпечити відповідність стандарту SAF-T UA.

2. *Вибір програмного забезпечення.* Перед вибором програмного забезпечення, яке підтримує формат SAF-T UA та відповідає потребам підприємства, варто ретельно дослідити ринок програмних рішень. Після цього проаналізувати доступні опції та оцінити їхні можливості в контексті конкретних потреб, бюджету та інших важливих факторів. На ринку українських програмних продуктів вже багато компаній пропонують свої послуги з встановлення, обслуговування та консультування стосовно стандарту SAF-T UA. Серед них KPMG, MeDoc, Crowe Erfolg, January тощо. Після вибору програмного забезпечення необхідно переконатися, що обрана система може автоматично генерувати SAF-T файли з наявних облікових даних. Зробити це можна шляхом тестування, щоб переконатися, що процес генерації SAF-T файлів працює безперервно та без помилок, і відповідає вимогам стандарту SAF-T UA.

3. *Налаштування програмного забезпечення.* Далі необхідно провести налаштування обраного програмного забезпечення для автоматичної генерації SAF-T файлів із зібраних облікових даних. Це включатиме встановлення необхідних параметрів та форматування, щоб забезпечити відповідність вимогам стандарту SAF-T UA. Під час налаштування обраного програмного забезпечення буде визначено параметри, такі як типи даних, які має бути включено в SAF-T файл, формати файлів, методи звітування та інші налаштування, що важливі для генерації файлів. Зокрема, підприємство впевниться, що дані в SAF-T файлі відповідають стандартним полям та форматам, визначеним у вимогах SAF-T UA, і що обране програмне забезпечення може автоматично оновлювати дані та генерувати SAF-T файли відповідно до регулярних податкових обов'язків та строків звітності [1].

4. *Підтримка та оновлення.* Обов'язково варто забезпечити постійну професійну підтримку та моніторинг процесу генерації SAF-T файлів на підприємстві. Це включатиме створення механізмів для виявлення та вирішення будь-яких проблем, що можуть виникнути під час генерації SAF-T файлів. Також необхідно організувати навчання та підтримку для співробітників, відповідальних за цей процес, щоб вони могли ефективно працювати з програмним забезпеченням та вирішувати будь-які технічні або процесні питання. Крім того, варто слідкувати за оновленнями стандарту SAF-T UA та

вчасно адаптувати програмне забезпечення до нових вимог. Це означає, що будуть встановлюватися оновлення програмного забезпечення, якщо вони стануть доступними, і перевірятися, чи належно функціонує процес генерації SAF-T файлів відповідно до оновлених вимог стандарту. Так, підприємство зможе бути впевненим, що програмне забезпечення завжди відповідає найновішим стандартам та вимогам безпеки і звітності.

Цей алгоритм допоможе підприємствам ефективно впровадити стандарт SAF-T UA та забезпечити відповідність своїх облікових процесів вимогам податкового законодавства. Взаємодія з Державною податковою службою України (ДПСУ) стосовно стандарту SAF-T UA може включати наступні аспекти:

1. *Інформування та консультації.* Підприємство може звернутися до ДПС для отримання інформації та консультацій з питань впровадження стандарту SAF-T UA. ДПС надає пояснення вимог та процедур подання звітності, а також вказівки із застосування програмного забезпечення.

2. *Підтримка під час впровадження.* ДПС може надавати підтримку підприємству під час впровадження стандарту SAF-T UA. Це може включати проведення інформаційних семінарів, вебінарів або навчальних курсів з правильного застосування та заповнення файлів SAF-T UA.

3. *Перевірка відповідності.* ДПС може здійснювати перевірку відповідності поданої звітності визначеним стандартам, включаючи SAF-T UA. У разі виявлення невідповідностей або помилок ДПС надає рекомендації з виправлення ситуації.

4. *Обмін інформацією.* Підприємство може взаємодіяти з ДПС стосовно обміну інформацією, що стосується файлів SAF-T UA. Передбачається можливість подання запитів стосовно інтерпретації певних вимог,

обговорення труднощів під час заповнення звітів або подання додаткової інформації за запитом ДПС.

5. *Розвиток та вдосконалення стандарту.* Підприємство може брати участь у роботі з ДПС з розвитку та вдосконалення стандарту SAF-T UA. Очікується надання суб'єктами господарювання пропозицій стосовно змін у вимогах або процедурах, а також участь у робочих групах або консультативних комітетах з цього питання.

Загалом взаємодію з ДПС стосовно стандарту SAF-T UA спрямовано на забезпечення правильного його впровадження та застосування, а також на підтримку підприємства у процесі його реалізації з метою подання звітності та забезпечення відповідності податковому законодавству.

ВИСНОВКИ

Імплементация SAF-T UA в Україні має низку переваг, таких як: спрощення та підвищення ефективності електронного аудиту: аудиторам та податковим органам не потрібно буде вручну аналізувати паперові документи; забезпечення прозорості: податкові органи матимуть доступ до детальної інформації про діяльність платників податків; зменшення ризику помилок: автоматизований аналіз даних зменшує ризик помилок, пов'язаних з людським фактором; оптимізація адміністративних витрат: платникам податків не потрібно буде друкувати та подавати паперові документи; покращення якості податкового нагляду: SAF-T UA дає змогу податковим органам більш ефективно контролювати діяльність платників податків.

Його стандартизований формат полегшить безперешкодну комунікацію між бізнесом та податковими органами, що в кінцевому підсумку сприятиме покращенню податкового адміністрування та управління в Україні.

Список використаних джерел

- SAF-T UA. Структура. Технічний опис. Особливості. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/267113.pdf>
- The Standard Audit File for Taxation (SAF-T). Banana Accounting Software. Switzerland Banana Accounting Software. URL: <https://www.banana.ch/en/node/11463>
- What Is SAF-T and Where Is It Used in Europe? TIE Kinetix is now SPS Commerce. URL: <https://tiekinetix.com/en/blog/what-saf-t-and-where-it-used-europe>
- What is the SAF-T system? EDICOM Global. URL: <https://edicomgroup.com/learning-center/what-is-electronic-tax-declaration/what-is-saft-system>
- Мінфін презентує Концепцію е-аудиту для платників податків. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_prezentuie_kontseptsiuu_e-auditu_dlia_platnikiv_podatkiv-2570

References

- SAF-T UA. Structure. Technical description. Features. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/267113.pdf> (in Ukrainian).
- The Standard Audit File for Taxation (SAF-T). Banana Accounting Software. Switzerland Banana Accounting Software. URL: <https://www.banana.ch/en/node/11463>
- What Is SAF-T and Where Is It Used in Europe? TIE Kinetix is now SPS Commerce. URL: <https://tiekinetix.com/en/blog/what-saf-t-and-where-it-used-europe>
- What is the SAF-T system? EDICOM Global. URL: <https://edicomgroup.com/learning-center/what-is-electronic-tax-declaration/what-is-saft-system>
- The Ministry of Finance presents the concept of e-audit for taxpayers. Ministry of Finance of Ukraine. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_prezentuie_kontseptsiuu_e-auditu_dlia_platnikiv_podatkiv-2570 (in Ukrainian).

Olena PETRYK

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1881-9412>

e-mail: auditlena@ukr.net

Oksana PARFENENKO

student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6823-3067>

e-mail: okspar21@gmail.com

IMPLEMENTATION OF THE SAF-T UA STANDARD AS A TOOL FOR ACCOUNTING INFORMATION EXCHANGE WITH GOVERNMENT AUTHORITIES AND AUDITORS

The paper is devoted to the study of the essence and ways of implementing the SAF-T UA standard in Ukraine with the aim of ensuring integration into the European space and ensuring compliance with International Financial Reporting Standards and EU Directives. SAF-T is one of the electronic reporting standards, which is already used in EU countries to exchange information with tax authorities and auditors. The structure of the standard has been revealed, an analysis of the state and processes of the implementation of the SAF-T standard in the territory of the European Union states, which have adopted or adapted the SAF-T standard as part of their tax legislation, has been carried out. Each country may have its own specific requirements or variations of the SAF-T file based on OECD recommendations. An algorithm of actions regarding the implementation of the SAF-T UA standard by economic entities in Ukraine is proposed, with the definition of specific steps: needs analysis, software selection, software configuration, support and updates. It requires a solution to the issue of SAF-T UA implementation in Ukraine to carry out an electronic audit of reporting, taking into account the government's concept of implementing an electronic audit (e-audit) for taxpayers. The introduction of the SAF-T UA standard in Ukraine allows for effective electronic exchange of information between taxpayers and tax authorities. Advantages of SAF-T UA implementation in Ukraine: simplification and improvement of electronic audit efficiency; ensuring transparency: tax authorities will have access to detailed information about the activities of taxpayers; reducing the risk of errors: automated data analysis reduces the risk of errors related to the human factor; optimization of administrative costs: taxpayers will not need to print and submit paper documents; improving the quality of tax supervision.

Keywords: *electronic reporting, digital technologies, SAF-T UA, electronic reporting format*